

Commissiedebat arbeidsmarktbeleid in de zorg

01 maart 2024

De uitdagingen in de zorg voor ouderen blijven onverminderd groot. De vergrijzing van de Nederlandse bevolking vormt één van de belangrijkste maatschappelijke vraagstukken van deze tijd. Een vraagstuk waar politiek gezien nog te weinig aandacht voor is. Er is geen tijd om te wachten op een nieuw kabinet. Er moeten nu passende maatregelen komen om het werk in de zorg voor ouderen aantrekkelijk te houden. Gezien de groeiende zorgvraag en het nu al forse tekort aan personeel is het onverantwoord om deze maatregelen verder uit te stellen.

Nederland zit middenin de vergrijzingsgolf en er is door de politiek te lang gewacht met het nemen van fundamentele beslissingen om de ouderenzorg toekomstbestendig te maken. Nederland groeit in 2040 naar vijf miljoen 65-plussers en het aantal 90-jarigen verdubbelt. Tegelijkertijd neemt het aantal mantelzorgers af en gaat een toenemend aantal zorgprofessionals de komende jaren met pensioen. [De Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050](#) erkende onlangs dat de vergrijzing van Nederland in toenemende mate effect zal hebben op ons zorgstelsel, samenleving en economie. Ze roepen de politiek op om Nederland beter voor te bereiden op deze 'dubbele vergrijzing'.

Werkgevers en werknemers hebben de handen eerder al ineengeslagen en overeenstemming bereikt over de benodigde stappen. Dit is samengebracht in het manifest: [Medewerker op één](#). Ondertekend door ActiZ, FNV Zorg & Welzijn, Zorgthuisnl, CNV Zorg & Welzijn, FBZ en NU'91.

Organiseerbaarheid van de zorg in gevaar

Zorgaanbieders merken het al in de praktijk: het aanbod van zorg kan de vraag niet langer bijbenen. De organiseerbaarheid van de zorg in Nederland staat hierdoor onder grote druk. Het CBS sluit zich aan bij een lange rij van onafhankelijke instituties die een zorgwekkend beeld schetsten van het arbeidstekort in de zorg. [De meeste recent cijfers](#) laten zien dat er ruim 56.000 mensen in zorg en welzijn gezocht worden. De twee belangrijkste oorzaken voor het groeiend aantal vacatures hebben alles te maken met de vergrijzing:

- De meeste mensen die de zorg verlaten gaan met pensioen. Hoewel er in de verpleeghuizen en thuiszorg meer mensen bij komen dan vertrekken (uniek in de zorg), voorzien we alleen al voor de wijkverpleging dat 30% van de zorgprofessionals binnen 10 jaar met pensioen gaat.
- Het aantal mensen dat zorg nodig heeft, groeit harder dan de instroom van nieuwe medewerkers in de zorg. Deze trend zal zich de komende jaren voortzetten.

"De echte oplossing voor arbeidskrachte ligt aan de vraagkant en daar heeft de overheid zelf ook invloed op"

De [CEP-beschouwing](#) van 28 februari jl. beschrijft het met de bovenstaande zin treffend. De overheid moet alle mogelijke maatregelen treffen om medewerkers voor de zorg te behouden. Maar zelfs dan blijft het noodzakelijk om de vraag naar zorg te beperken door kritisch te kijken naar de aanspraak op zorg. Dat is noodzakelijk zodat de beschikbare medewerkers in de zorg ingezet kunnen worden voor mensen die het meest kwetsbaar zijn.

Meer salarisruimte

Een grote zorg van ActiZ is dat ondanks een salarisverhoging vanuit werkgevers¹, een grote groep professionals in de zorg (in de VVT-sector met name verzorgenden en verpleegkundigen) nog altijd te maken heeft met een loonachterstand ten opzichte van de markt. Ondanks een eerdere bijdrage van het kabinet Rutte IV, bedraagt het verschil nog altijd 6% tot 7% ten opzichte van het gemiddelde van de marktsector en het grootste deel van de publieke sector in Nederland.²

Als werkgeversorganisatie geeft ActiZ samen met sociale partners uitvoering aan de aanbevelingen van de Sociaal-Economische Raad (SER) uit het advies '[Aan de slag voor de zorg](#)'. Het is belangrijk dat ook de aanbevelingen van de SER gericht aan systeempartijen, overheid en zorgverzekeraars navolging krijgen. De adviezen aan de betrokkenen zijn immers in samenhang met elkaar uitgebracht. Een adequate beloning is één van de aspecten waar de SER een rol ziet voor het Rijk en die kan bijdragen aan het beperken van de grote personeelstekorten in de zorg. Want naast het afremmen van de vraag naar professionele zorg, is het belangrijk te investeren in het arbeidsmarkt- en opleidingsbeleid voor de zorg en in zorgprofessionals.

Omdat het demissionair kabinet niet bereid is de loonkloof in de zorg te bespreken, neemt ActiZ geen deel aan het programma Toekomstbestendige arbeidsmarkt Zorg (TAZ). Wij vragen u – conform de vele verkiezingsprogramma's – deze benodigde stap wél te zetten.

Hoe is dit te realiseren?

Om in de zorg een marktconforme loonontwikkeling te kunnen bieden, geeft de overheid jaarlijks een bijdrage voor de arbeidskostenontwikkeling (inflatie, gemiddelde loonstijging, enz.), de zogenaamde OVA. Op deze manier is het mogelijk om de medewerkers in de zorg een loonontwikkeling te bieden die vergelijkbaar is met de rest van Nederland. Dit is ook vastgelegd in een convenant tussen de zorgbranches en de overheid. Waar ligt nu het pijnpunt? Toen het OVA-convenant eind jaren '90 werd opgesteld, is een salaris voor zorgmedewerkers lager vastgesteld dan dat van het gemiddelde van de markt- en publieke sector. De jaarlijkse indexatie draagt bij aan een steeds verdere toename van deze loonkloof. Dus hoewel er sinds die jaren elk jaar wordt geïndexeerd voor de loonontwikkeling, blijft het loon systematisch achterlopen.

ActiZ pleit voor het gebruik van het OVA-instrument om sectorale meerjarenafspraken te maken. Het OVA-convenant biedt, naast de reguliere jaarlijkse indexatie, hier de mogelijkheid toe. Dit is ook eerder gebeurd met het [Hoofdlijnenakkoord Wijkverpleging](#) en [de extra middelen](#) (€675 mln) die het kabinet in 2021 heeft vrijgemaakt voor zorgsalarissen. Deze laatste middelen zijn in de vorm van een opslag van 1,13 procent bovenop de jaarlijkse OVA-indexatie toegekend, waarmee de Wlz- en Zvw-tarieven zijn opgehoogd.

- *Wij vragen u de loonkloof voor zorgprofessionals in de VVT te dichten door de verhoging van de component voor de arbeidsvoorwaarden in de zorg (OVA) met 1,25 miljard euro.*

Investeringsakkoord Opleiden Wijkverpleging

In maart 2023 heeft VWS, samen met ActiZ, Zorgthuis.nl, V&VN en Zorgverzekeraars Nederland, het [Investeringsakkoord Opleiden Wijkverpleging](#) (IOW) ondertekend. Het akkoord moet leiden tot meer en goed opgeleide zorgprofessionals in de wijk. Door het opleiden voor organisaties die actief zijn in de wijkverpleging aantrekkelijker en makkelijker te maken. Dat is nodig omdat de verwachting is dat het tekort aan deze groep medewerkers de komende jaren zal oplopen tot 10.500 in 2027. Het Investeringsakkoord voorziet in extra middelen voor opleiden die structureel onderdeel moeten worden van de financiering in de wijkverpleging.

¹ <https://www.actiz.nl/cao-definitief-vakbonden-stemmen-met-nieuwe-cao-afspraken>

² https://www.brancheorganisatieszorg.nl/nieuws_list/beloningachterstand-zorgmedewerkers-houdt-aan/

Echter stagneert op dit moment de voortgang van de uitvoering daarvan. Dit komt omdat het Zorginstituut Nederland heeft uitgesproken dat opleidingskosten geen deel uitmaken van het tarief. De gemaakte afspraken uit het IOW komen hierdoor niet alleen in gevaar, het zet al het opleiden in de zorg op losse schroeven. Deze onzekerheid is volgens ActiZ onacceptabel. Willen we dat de zorg toegankelijk blijft, dan moeten we goed kunnen opleiden. ActiZ verwacht van minister Helder dat zij direct actie onderneemt om tot een passende oplossing te komen.

- *Wij vragen u om minister Helder te vragen naar de voortgang van het Investeringsakkoord Opleiden Wijkverpleging en hoe zij zorg gaat dragen dat de gemaakte afspraken - om te investeren in het opleiden in de wijkverpleging - structureel worden vastgelegd, zodat deze voor de inkoop van 2025 onderdeel uitmaken van de tarieven.*

Personele bezettingsnorm verpleeghuis

Op 30 januari heeft de Tweede Kamer de [motie](#) van het lid Dobbe over het handhaven van de personele bezettingsnorm van twee zorgverleners op acht verpleeghuisbewoners, aangenomen. Graag vragen wij uw aandacht voor de gevolgen van deze motie. Nu al staan 22.000 mensen op de wachtlijst voor een plek in het verpleeghuis.³ Het gebrek aan voldoende personeel is hierbij in veel gevallen een belangrijke factor.

Nu heeft iedereen met de juiste indicatie recht op een plek in het verpleeghuis. Maar de indicatie is helaas geen garantie. Het recht scheidt een verwachting die steeds minder goed kan worden waargemaakt. Het is nobel om iedereen het recht op een plek te geven. Maar als wordt vastgehouden aan een harde twee-op-acht-norm betekent dit dat er ook een hele grote groep kwetsbare ouderen is die helemaal geen plek heeft. ActiZ pleit ook in dit geval voor meer vertrouwen in de zorgprofessionals. Laat hen bepalen welke professionele inzet, ondersteunt met vrijwilligers en mantelzorgers, nodig is om zoveel mogelijk mensen van zorg te kunnen voorzien.

- *Wij vragen u om de gevolgen van de aangenomen motie Dobbe goed te doordenken.*

Terugdringen administratieve lasten

In de zorg werkt de huidige manier van verantwoorden al een tijd niet meer. Hoewel het maar beperkt bruikbare informatie oplevert, leidt het tot een berg aan administratieve lasten. Dit concludeert de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) in haar rapport: [Is dit verantwoord?](#) In haar advies identificeert de Raad blijvende problemen bij de huidige verantwoordingspraktijk en adviseert zij voor een paradigmashift in het verantwoorden.

ActiZ ondersteunt de lijn van de RVS en constateert dat ondanks inspanningen van het demissionaire kabinet de administratieve lasten alleen maar verder toenemen. Laten we zorgprofessionals in staat stellen om te doen waar ze goed in zijn: goede en liefdevolle zorg bieden. De politiek zal daarom van het terugdringen van de administratieve lasten een topprioriteit moeten maken. Dit betekent een aanpak waarbij het terugdringen niet langer op projectmatige wijze wordt vormgegeven, maar dat het een essentieel onderdeel is van al het beleid van VWS.

- *Wij vragen u om de aanbevelingen van de RVS over te nemen en de minister te vragen op welke wijze zij uitvoering gaat geven op de aanbevelingen die aan VWS en de stelselpartijen (NZa, IGJ, ZiN) zijn gericht.*

Contact

Voor meer informatie of vragen, neemt u contact op met ActiZ via: Thomas Oostlander (t.oostlander@actiz.nl / 06-8296 3697) Adviseur public affairs of Frank Hagelstein (f.hagelstein@actiz.nl / 06-1503 0610) Manager Wonen & Zorg en Arbeid.

³ [Infographic: Hoe staat het met de wachtlijsten in de verpleeghuizen? Oktober 2023](#)